BEDÖMNING OCH BETYGSÄTTNING AV YRKESKUNNANDE

TEMA: ÅTERKOPPLING OCH LIKVÄRDIGHET I BEDÖMNING OCH BETYGSÄTTNING

SEMINARIUM 2, HT 2025

YP23LÄ

Dagens schema

9-9:50 Intro (upprop, upplägg för dagen) samt inspel från litteraturdiskussionerna

10-12 Skolverket!

12-13 Lunch

13-14:30 Bedömning och kvalitet: uppgiftskonstruktion

- Diskussion i basgrupper om Studieuppgift 2

14:30-15:30 Likvärdighet och bedömningsredskap

15:30-16:00 Tentainfo och studieuppgift 3

Studieuppgift 1
Kurstillfälle 1
30/1
Litteraturseminarium
Studieuppgift 2
Kurstillfälle 2
17/2
Studieuppgift 3
Salstentamen
Examination
11/3
Kurstillfälle 3
12/3

LITTERATURDISKUSSIONER

Vad har ni snackat om?

ERA DISKUSSIONER I SEX PUNKTER

- TYST KUNSKAP
- BEDÖMNINGSBAR NIVÅ
- ÅTERKOPPLING
- APL
- LIKVÄRDIG BEDÖMNING
- TEORI / PRAKTIK

TYST KUNSKAP

- när jag demonstrerar arbetsmomentet för eleven så är det min yrkeserfarenhet som är där
- Tyst kunskap för mig är när man kan göra utan att tänka efter, det man har lärt sig sitter i ryggraden
- Kunskapen sitter, medvetet eller omedvetet, i kroppens känsla och kopplingen mellan att se framför sig i sitt inre hur något ska göras och hur det sedan görs rent praktiskt.
- många moment inom vissa yrken kräver nästan att eleven måste finna sin egen väg för att nå målet
- Jag tänker på det här med att vissa har "det" och andra kanske inte lika mycket.
- Ett problem är också att det är längesedan jag var verksam

ÅTERKOPPLING (1/2)

Jag har erfarenhet av att kollegor väljer att lägga återkoppling och bedömning så sent i sina kurser att eleverna inte kan använda den som något konstruktivt och utvecklande.

Lundahl (2020, s. 578-580) tar upp att återkoppling är som mest effektiv om den ligger i anslutning till elevens arbete.

Konstruktiv kritik behöver vi alla.

Feedback för mig är mer en fråga om när den sker och vilken kontakt man har med eleven. Min feedback fungerar nog mer som "lägesrapport" och lite av "pepptalk".

Hur kan vi använda digitala verktyg för att effektivisera bedömning

Skolverket menar att det finns vetenskapligt stöd för att kamratåterkoppling kan utveckla elevers känsla för kvalitet (s.24). Men eleverna behöver öva upp denna strategi och få förståelse för hur de kan ge återkoppling och vad de ska fokusera på vid återkoppling

ÅTERKOPPLING (2/2)

Standardiserad återkoppling istället för personlig kan också vara ett sätt att hinna ge konstruktiv återkoppling

Jag själv har inte sett att någon av mina kollegor använt sig av bedömningsmatriser

på komvux har vi färdigskrivna matriser från skolan eller egentillverkade. En lite hybrid av dessa fungerar bäst

Med konkret och konstruktiv återkoppling kan jag som läraren skapa förutsättningar för att eleven ska främja sitt lärande

jag brukar använda mig av kontrollfrågor som jag riktar tillbaka mot eleverna för att få dem att tänka till själva eller sätta igång en diskussion eleverna emellan.

Ett sätt som jag använder mig av dels för att försöka "köpa mig" tid, är låta eleverna bolla problem mellan varandra.

Det jag ser som problem i den skolan jag jobbar är att vi har en del elever med stora utmaningar och då är det svårt att få till en kamratbedömning som kan fungera.

APL (1/2)

Under mina två år som yrkeslärare har jag blivit förvånad över hur illa det fungerar med APL.

Endast ”8 av 39 skolor inriktar den arbetsplatsförlagda utbildningen mot mål i läroplanen, programmål och kursplaner” helt galet.

Hur kan man öka kvaliteten och kopplingen mellan skola och företag vid besök?

Varför är det så att yrkeslärarens kontaktnät och relationer med branschen är avgörande ifall det blir en bra utbildning för eleverna? Ska inte skolan äga frågan om att kvalitetssäkra samarbeten?

En återkommande fråga som dyker upp bland yrkeslärare är svårigheten att få tag i apl-platser till yrkeseleverna.

Vad har ni för system som säkerställer att eleverna verkligen har varit på plats under sin APL, och även styrker närvaron retroaktivt vid en eventuell tillsyn från Skolinspektionen?

APL (2/2)

Under besöket redovisar eleven vilka arbetsuppgifter hen gjort och bedömningen görs i samråd med handledare.

Hur får vi fler handledare att genomföra den webbaserade utbildningen som Skolverket har?

Men efter att ha gjort den utbildningen ett antal gånger så tycker jag personligen att den lämnar mycket i övrigt att önska. Den är relativt tråkig, långsam

en tydlig kommunikation mellan APL-platsen- elev-lärare är en god förutsättning för bedömningen

hur bedömer vi apl perioden när eleven varit på apl med familjemedlem eller nära familjemedlem?

Är det verkligen möjligt att skapa en likvärdig APL när arbetsplatserna skiljer sig så mycket i resurser, handledarkompetens och kultur?

LIKVÄRDIG BEDÖMNING (1/2)

Jag frågar mig då hur kan man veta att elever på olika platser i landet faktiskt får samma kunskap och bedömning?

Jag upplever att likvärdigheten i bedömning är möjlig till den gräns att målen är likvärdiga, exempelvist att du och jag utbildar i samma kurs.

Jag tror inte det är möjligt att bedöma **allt** eleverna gör, vi har trots allt bara två ögon och öron.

Går de verkligen att få utbildningar och bedömningar likvärdiga?

Under min APL upplevde jag att lärare på en komvuxskola inom samma ämnen satte satte betyg efter sina egena "matriser".

En stor faktor ligger i att de olika skolorna har så olika resurser där dessa yrkeselever går.

Jag kan absolut se fördelar med kamratrespons och att det går att använda även på de mer praktiska delarna i undervisning

Är det framför allt progressionen i ämnet, eller ett högt betyg som kan förknippas med hög kvalitet?

jag tror att det är viktigt att man arbetar kollegialt med bedömningen för att den ska vara likvärdig samt att man bjuder in branschen att komma med önskemål.

den stora bristen i ett sådan arbete är att vi inte har den kollegiala tiden inom skola att faktiskt sätta oss ner och sambedömma

LIKVÄRDIG BEDÖMNING (2/2)

På skolan där jag arbetar har vi institutionsmöten där vi har möjlighet att diskutera hur våra olika elever ligger till.

Utifrån detta funderar jag på hur vi som lärare kan använda självvärderingen som en del av den formativa bedömningen?

Kan sambedömning leda till ett orättvist kursbetyg eller leder det kanske till en balans inför betygssättningen? (Tre eller fler lärare samsas om ett slutbetyg)

Är det verkligen möjligt att skapa en likvärdig APL när arbetsplatserna skiljer sig så mycket i resurser, handledarkompetens och kultur?

Hur kan lärare i gymnasieskola utforma undervisning och bedömningssituationer så att språkliga svårigheter inte döljer elevernas faktiska kunnande i ett ämne?

Jag har märkt att jag väldigt lätt jämför mina elever i klassen när jag sätter betyg.

Det går inte att komma ifrån att det kan uppstå en del svårigheter med att bedöma elevernas individuella prestationer i grupparbeten

Som ensam fordonslärare genomför jag sambedömning tillsammans med en ämneslärare som saknar yrkesspecifik kunskap inom fordon.

TEORI / PRAKTIK

Våra kurser består både av praktik och inte minst en hel del teoretiska moment. För att kunna utföra praktiska moment på ett nyanserat sätt måste man förstå sig på bakomliggande teorin.

jag har också teoretiska prov men kallar dessa för <u>kunskapstester</u> och upplever att bara genom att byta ord på samma sak gör att eleverna blir med avslappnade inför dessa kunskapstester

Hur realistiskt är det att förvänta sig att elever, särskilt andraspråkselever, kan ta fullt ansvar för sitt lärande enbart baserat på förståelse av de teoretiska målen, när lärandet till stor del sker praktiskt och det krävs tid för att nå en gemensam förståelse av kunskapskraven

det blir svårt om man inte "sambedömer" de praktiska och teoretiska delarna.

visst kan man validera apl till viss del men, det blir ofta för lite skoltid att nöta in den teoretiska biten.

Bedömning och kvalitet
Uppgiftskonstruktion

Validitet och reliabilitet

Giltighet och tillförlitlighet

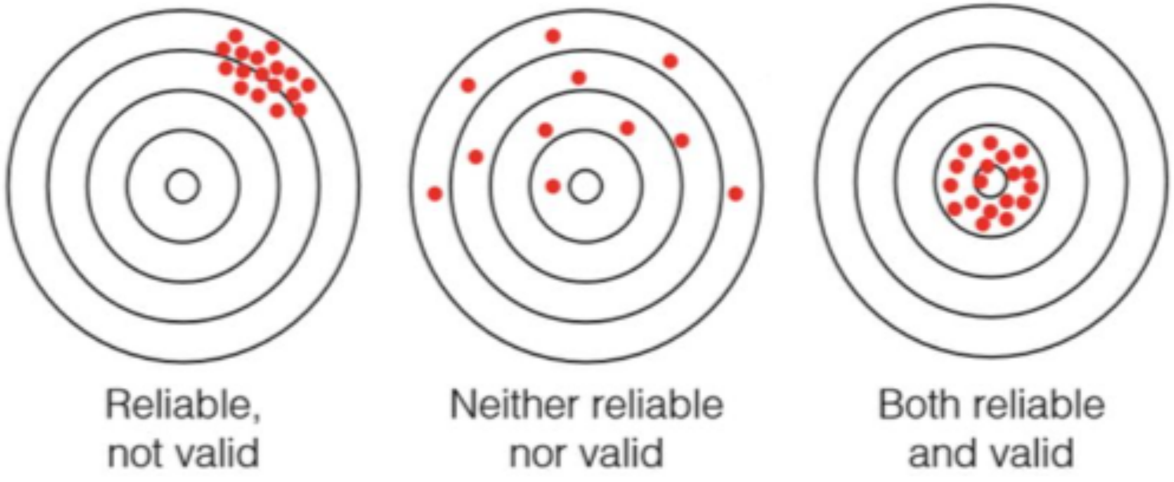

En viktig del när ett prov ska skapas är enligt Wikström (2013) att det granskas av någon annan än den som själv gjort provet.

Konstrukt

**Konstruktunder-
representation**

**Konstruktirrelevant
varians**

Olika syften

- Formativt
- Summativt
- Diagnostiskt

Olika former/sätt

- Formell/informell bedömning
- Muntlig/skriftlig
- Handlingsbaserad, vardagsnära, autentisk
- Bundna respektive öppna svarsformat
- Papper-och-penna-prov/digitala prov
- Holistisk respektive analytisk bedömning
  - Matriser

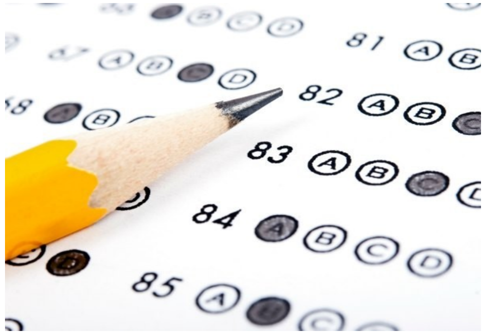

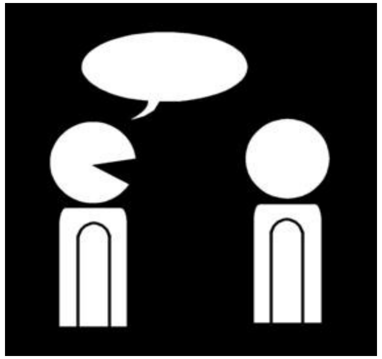

Olika frågetyper

Stockholms universitet

- Informationssökande (Här och nu)
- Handlingsfrågor
- Förutsägande (Framtidsfrågor)
- Hypotetiska
- Öppna
- Utvidgande (Framtid – reflektion)
- Generaliserande/diagnostiska
- Retroaktiva frågor

”Med hjälp av frågor kan vi urskilja mönster av kunnande som efterfrågas”

(Tsagalidis, 2012)

Matriser

Stockholms universitet

Syfte och långsiktigt mål	Centralt innehåll	Kunskapskrav	Undervisning och konkreta mål	Bedömnings-situationer
Ämnets syfte och de förmågor och kunskaper eleven ska utveckla.	Vilket centralt innehåll som tas upp i arbets-momentet.	Kravnivåer	Vad vi gör för att arbeta mot de långsiktiga och konkreta målen.	Vilka formativa bedömningar vi kommer att göra under momentet.
		Exempel av olika kvalitet på vad eleven ska kunna, kunna göra och kunna visa i förhållande till momentets inne-håll.		Vilka summativa bedömningar vi kommer att göra under momentet.

Logg

Elevens självbedömning:

- Utforma ett ”frågebatteri”
- Använda tid till reflektion/utvärdering

Lärarens anteckningar:

- Systematisera
- Välja var fokus ligger olika lektioner/tillfällen

Kan-göra listor

Efter Gy 11

…tonvikt läggs nu på att bedömning görs för att **stärka elevens lärande** vilket ger bedömning i form av **återkoppling** en central roll. Delar av denna förändring är användning av **andra bedömningsinstrument** än skriftliga prov och ett ökat intresse för bedömning **under arbetsprocessens gång** och att **eleven deltar** mer i bedömningen

(Skolverket, 2011)

Reflektionsfrågor - Bedömningsunderlag

Stockholms universitet

- Vad är syftet med uppgiften?
- Är det diagnostiskt, formativt eller summativt?
- Är det ett delprov som testar ett avgränsat moment/förmåga?
- Hur kan du beskriva innehållet/”vad” som bedöms?
- Hur knyter syftet an till kunskapskrav, centralt innehåll och delar av mål?
- Är tanken att använda hela betygsskalan eller endast ge ett godkänt betyg?
- Finns det progression inom uppgiften, mellan delar, eller inte? Hur visar eleven olika kvalitativa nivåer?

Reflektionsfrågor - fortsättning

Stockholms universitet

- Vilka språkliga eller kommunikativa förmågor behöver eleven för att utföra uppgiften?
- Vilket stöd kan en elev få ta hjälp av? T ex göra uppgiften muntligt/praktiskt istället för skriftligt? Använda ordlista?
- Hade samma innehåll/moment/förmåga kunnat testas på annat sätt?
- Finns det något som är etiskt problematiskt med uppgiften?
- Kan du använda uppgiften för att ge framåtsyftande återkoppling till eleven, hur?

Studieuppgift 2 Bedömningsformer

Studieuppgift 2
Skapa ett prov/bedömningsunderlag

- Prov/bedömningsunderlag i form av:
  - Ett skriftligt prov, eller
  - En muntlig redovisning, eller
  - Ett praktiskt prov i ”metodrummet”
- Belys **hur** du kan bedöma förmåga/kunskap i aktuell kurs i syfte att betygsätta
- Ett konkret exempel (prov)
- Bedömningsmall/matris
- Redovisa **hur** det anknyter till delar av mål, CI, kunskapskrav i en kurs
- Redovisa i basgrupp, vara ”kritisk vän”

Generell återkoppling uppgift 2

Stockholms universitet

- Hur viktas/omsätts poäng till betygsnivåer?
- Koppling frågeformulering och betygsnivå?
- Hur hänger poäng samman med matrisens värdeord: översiktligt, utförligt, utförligt och nyanserat?
- Hur synliggörs olika kvalitativa nivåer?
- Om provet/uppgiften skulle bedömas av en utomstående, hur kan kvaliteter och nivåer beskrivas? Benchmarks?
- Kombinera teoretisk och praktisk kunskap, hur vägs de samman? Holistisk och analytisk bedömning?

Några ”kritiska” frågor att ta med

Stockholms universitet

- **Vilka typer av frågor** ställer du till eleverna? Hur är det tänkt att bedöma svaren?
- Hur vägs poäng/resultat samman?
- Är bedömningsgrunderna **transparenta**?
- Hur bedömer du **skillnad på nivå** (i elevers reflektioner) och hur kopplar du det till praktiken?
- Hur kan du **synliggöra "huret"** i det eleven ska kunna? Olika kvaliteter? I praktiska uppgifter, i teoretiska uppgifter?
- Hur ser du på **samspelet mellan praktiska uppgifter och dokumentation** vid bedömning?

LIKVÄRDIGHET
OCH
BEDÖMNINGSREDSKAP

Likvärdighet

Likvärdighet betyder att eleverna genom undervisningen och betygssättningen ska ha samma chanser att gå vidare, exempelvis till nästa nivå i utbildningssystemet, som elever i andra undervisningsgrupper eller skolor. Däremot betyder inte likvärdig likadan eller likformig.

(Skolverket, 2025, s. 5)

Likvärdighet och rättvisa

Lika för alla

Kompensatoriskt/
anpassat

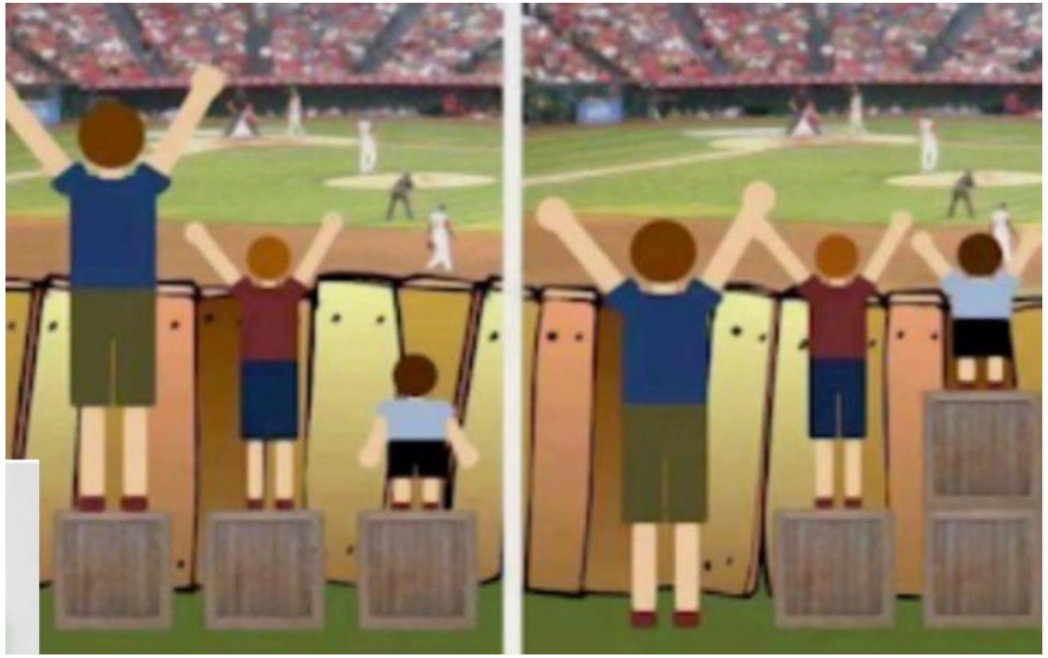

Diskutera!

- Hur tolkar du begreppet "likvärdighet" i relation till "rättvisa” och ”lika möjligheter”? Finns det spänningar mellan begreppen?
- Kan en bedömning vara rättvis utan att vara likvärdig – eller tvärtom?
- Hur kan du i ditt (framtida) arbete med bedömning i dina ämnen arbeta med att skapa likvärdighet och rättvisa?
- Vad innebär likvärdig bedömning i ett yrkesämne där elever ofta arbetar praktiskt och i olika miljöer (t.ex. under apl) och det inte finns ett standardiserat nationellt prov att kalibrera bedömning mot?
- Koppla till konkreta exempel från din VFU eller undervisning.

Utmaningar gällande likvärdighet

- Ramfaktorer:

- Utrustning (t.ex. visar reportage på stora skillnader mellan skolor – inom yrk t.ex. avsaknad av redskap, verkstäder, metodrum)
- Lärares kompetens
- Tid för samverkan och fortbildning

- Elevers olika bakgrunder

- Skolan ska vara kompensatorisk
- Krav på individanpassning i styrdokument

Dilemman för läraren

(Klapp-Lekholm, 2010)
Att arbeta som lärare medför utveckling av ett personligt och subjektivt förhållningssätt till de egna eleverna, samtidigt som bedömningsprocessen kräver att läraren intar en objektiv och distanserad hållning gentemot sina elever:

- Kunskaper och förmågor vs. lärares egen tolkning och värdering
- Kunskaper och förmågor vs. Personliga egenskaper
- Transparent, öppen process vs. intuitiv process
- Vad är lärarens egen förmåga att analysera sin egen bedömnings- och betygsättningsprocess?
- Kan olika lärare delta i bedömningsprocessen?
- Är elever medvetna om formella/informella krav som existerar i utbildningssystemet?

Yrkeselevers perspektiv på bedömning
(Wyszynska Johansson & Henning Loeb)

- Tidigare forskning visar att lärarnas återkoppling sällan fokuserar på yrkeskunnande, utan mer kring generella förmågor (som självständighet, samarbete, etc)
- Tidigare forskning om kamratbedömning visar att elever behöver få vägledning i detta, annars blir fokus på att säga snälla saker till varandra.
- Studien visar att eleverna upplever att:
    1. lärares återkoppling ofta är generell snarare än specifik.
    2. att det är skriftliga uppgifter som ligger till grund för bedömning.
    3. orden ”översiktligt”, ”utförligt” och ”nyanserat” var abstrakta för eleverna och det var många elever som varken visste eller förstod vad dessa termer står för.
    4. kamratbedömning är svårt, och att det inte deras uppgift att bedöma sina kamrater.

Lärares stöd i att utveckla elevers förmåga till kamratbedömning behövs

- Utan vägledning finns en risk att eleverna samtalar utifrån en vardagsförståelse av uppgiftens innehåll eller snabbt försöker bocka av bedömningen för att bli klara med uppgiften (se exempelvis Malmbjer, 2018).
- Eleverna har helt enkelt sällan det yrkesämnesdidaktiska kunnande som ingår i lärarens professionella kompetens – vilket medför att till exempel kamratrespons i värsta fall kan bli vilseledande (Hirsh & Lindberg, 2015).

Möjliga risker med bedömningsredskap som matriser

- Redskap som checklistor riskerar en kvantitativ betoning på att pricka av moment man gjort, snarare än med vilken kvalitet (Kristmansson, 2016).
- Risk att kriterier från ämnesplaner skrivs in i betygsmatriser utan att anpassas till de specifika uppgifterna och vad som bedöms i just dessa, eller att de inte omformuleras så att elever kan förstå vad som fokuseras, eller att dessa ersätter annan slags återkoppling.
- Vad händer med de praktiska dimensionerna som handlag, det tysta kunnandet, kunnande-i-handling, praktisk klokhet/yrkesomdöme om bedömning skiftar fokus till det verbala (framförallt skriftliga)?
- Läs mer i Skolverket (2025) om möjliga risker med digital dokumentationssystem och betygsmatriser

Bedömning – ett samspel mellan olika resurser

- Bedömningshandlingar inom yrk innefattar ofta ett samspel mellan kroppen, det sensoriska, materiella resurser och användning av metaforer (se t.ex. Gåfvels, 2016; Öhman & Klope, 2024)
- Verbala instruktioner räcker oftast inte utan eleven måste erfara med fler sinnen (tex. känna att ett kopparstycke blir mjukt efter upphettning)

Diskutera!

- Utifrån ditt yrkesämne: vad är särskilt utmanande gällande den återkoppling du ger i relation till mer tysta aspekter av yrkeskunnandet i ditt ämne?
- Hur kan man arbeta med kamratbedömning och självbedömning i dina ämnen? Vilka goda erfarenheter har du från din VFU eller egen undervisning?

TENTOR

Examination

- Kursen examineras genom en salstentamen (A-F) samt tre inlämningsuppgifter (G/U).
- För godkänt krävs godkänt på samtliga tre inlämningsuppgifter, minst betyget E på salstentan samt deltagande i seminarierna (tillfällena är obligatoriska).

(Man kan missa ett tillfälle och ta igen den med en kompensationsuppgift, missar man fler än ett tillfälle ska man gå om kursen).

Studieuppgift 3 – problem och möjligheter med bedömning under apl

- Skriv en redogörelse över olika aktörers (lärare, handledare på arbetsplatser) uppdrag och ansvar i bedömningsprocessen. Reflektera över problem och möjligheter med bedömning under APL. Vilka dilemman kan uppstå? Hur kan problem och svårigheter bemötas? Knyt an till din egen verksamhet som (blivande) yrkeslärare.
- Som en utgångspunkt och ett exempel använder du rapporten från Skolinspektionen (2011) samt Skolverket (2025) *Betyg och prövning – kommentarer till Skolverkets allmänna råd om betyg och prövning*.
- Redovisa skriftligt 1 - max 2 A4 och lägg in din text senast den **24/2** i din basgrupps plats samt i inlämningsmappen på Athena. Kommentera senast **27 / 2** de andra basgruppmedlemmarnas texter.
- Studieuppgift 3 bedöms som godkänd eller underkänd.

Salstentamen

- Flersvarsfrågor (kryssa i ett eller två alternativ)
- Sant eller falskt
- Öppna frågor
- Case

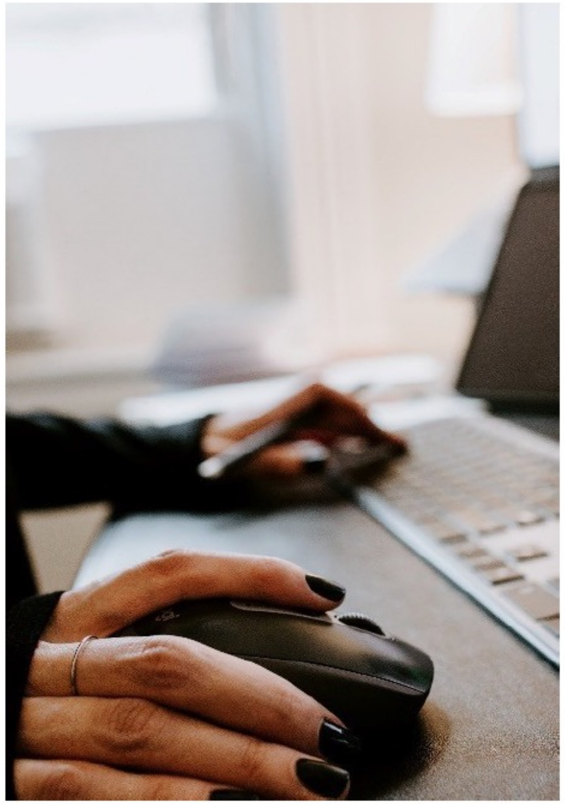

- Inga referenser till kurslitteratur behöver anges i svaren.

Case

- Fokus: ämnesplaner, uppgiftskonstruktion, bedömningsteori
- Välj ***en*** av två ämnesplaner
- Välj förmågor eller kunskaper som ska bedömas (minst två)
- Välj bedömnings**metod**(er)
- Välj något av betygskriterierna och utforma exempel på hur kunnande för E, C och A kan synliggöras.
- Beskriv hur återkoppling kan utformas som hjälper en elev att ta sig från ett betygssteg till ett högre.
- Diskutera bedömning och din tänkta uppgift kritiskt utifrån centrala begrepp.

Förberedelse

- Läs kurslitteraturen och då särskilt Skolverket (2025) *Betyg och prövning – kommentarer till Skolverkets allmänna råd om betyg och prövning*.
- Logga in på Inspera och bekanta dig med systemet samt kontrollera att inloggning fungerar.
- Läs mer här: https://www.su.se/utbildning/studera-vid-universitetet/tentamen

LYCKA TILL 11 / 3!